

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ»

1. ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Θετικών Επιστημών		
ΤΜΗΜΑ	Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Προπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	86ΥΕΙ05	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Ε
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Διαλέξεις	3	5.5	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ			
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS			
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ			

2. ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά αποτελέσματα
<p>Αντικείμενο του μαθήματος αποτελεί η εισαγωγή στην ιστορία της ιατρικής από τους αρχαίους χρόνους έως σήμερα. Έχει σκοπό να εξετάσει τη διαμόρφωση της ιατρικής θεωρίας και πράξης και τις διασυνδέσεις μεταξύ ιατρικής και κοινωνίας.</p> <p>Το πρώτο μέρος του μαθήματος επικεντρώνεται στους αρχαίους και μέσους χρόνους. Ξεκινώντας από την ιατρική στην προκλασική αρχαιότητα και συνεχίζοντας με την θεμελίωση της ορθολογικής ιατρικής από τον Ιπποκράτη στην κλασική Ελλάδα και την περαιτέρω επιστημονική εξέλιξη της ιατρικής κατά την ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο, το μάθημα εισάγει βασικές πηγές που είναι διαθέσιμες στον ιστορικό της ιατρικής σε συνδυασμό με τις προκλήσεις στη χρήση και την ερμηνεία τους. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην πρόσληψη της αρχαίας ιατρικής γνώσης κατά τους μέσους χρόνους και το ρόλο που έπαιξε στη διαμόρφωση της ιατρικής στο Βυζάντιο, τον μεσαιωνικό Ισλαμικό κόσμο και τη Δυτική Ευρώπη. Θα εξεταστεί ο ρόλος της μεταφοράς και ανταλλαγής της ιατρικής γνώσης μεταξύ διάφορων μεσαιωνικών πολιτισμών, ο εξελισσόμενος ρόλος των κρατών και τοπικών κυβερνήσεων στον τομέα της δημόσιας υγείας, καθώς επίσης και η σχέση της ιατρικής με την θρησκεία. Ιδιαίτερη μνεία θα γίνει στην ίδρυση των πρώτων ιατρικών σχολών στην Δυτική Ευρώπη και το ρόλο που διαδραμάτισαν στο πέρασμα από τον μεσαίωνα στην Αναγέννηση. Τέλος, μία θεματική ενότητα θα εξετάσει τους διάφορους τρόπους ίασης των ασθενών από την αρχαιότητα έως την Αναγέννηση, από τα Ασκληπιεία έως τα μεσαιωνικά νοσοκομεία στο Βυζάντιο, στον Ισλαμικό κόσμο και στη Δυτική Ευρώπη. Σε αυτό το πλαίσιο θα μελετηθούν διάφοροι τρόποι διάγνωσης, πρόγνωσης και θεραπείας όπως αυτές διαμορφώθηκαν μέσα στα αντίστοιχα κοινωνικά και πολιτιστικά περιβάλλοντα.</p> <p>Στο δεύτερο μέρος του μαθήματος η εστίαση θα είναι στους νεότερους χρόνους, από τον 17^ο αιώνα έως και σήμερα. Θα μελετηθεί η ανάδυση νέων πεδίων μελέτης στην ιατρική και νέων θεωρήσεων για το σώμα και την ασθένεια, σε συνάρτηση με τις ευρύτερες κοινωνικές, πολιτισμικές και επιστημονικές μεταβολές. Θα μελετηθούν οι θεραπευτικές πρακτικές, οι εκπαιδευτικοί θεσμοί, η οργάνωση των σχολών ιατρικής, η ανάδειξη της «επιστημονικής» ιατρικής, η εμφάνιση της μικροβιολογίας, της κλινικής ιατρικής και της εργαστηριακής ιατρικής. Στην περίοδο του 20^{ου} αιώνα θα δοθεί έμφαση στην εδραίωση των εργαστηριακών πρακτικών, στις μεταβολές στην παροχή ιατροφαρμακευτικής φροντίδας και υπηρεσιών πρόνοιας σε μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, στη μεγέθυνση της φαρμακευτικής βιομηχανίας, στην ανάπτυξη και αξιοποίηση ιατρικών τεχνολογιών. Παράλληλα, θα</p>

μελετηθεί η διαμόρφωση πρακτικών και πολιτικών δημόσιας υγείας. Τέλος, θα εξεταστεί η ανάπτυξη της βιοϊατρικής κατά τη μεταπολεμική περίοδο και συναφείς εξελίξεις στη βιοϊατρική έρευνα, όπως η μελέτη των γονιδίων.

Παράλληλα, θα γίνει εισαγωγή στην ιστοριογραφία της ιστορίας της ιατρικής, δηλαδή στις μεθόδους και τις προσεγγίσεις για την ιστορική μελέτη της ιατρικής. Θα επιχειρηθεί επίσης παρουσίαση των πηγών (κειμενικών και αρχαιολογικών) για την μελέτη της ιστορίας της ιατρικής καθώς και επιχειρημάτων προώθησης της ιστορικής έρευνας μέσω της αξιοποίησης τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών.

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος, οι φοιτήτριες και οι φοιτητές θα είναι σε θέση να:

- Κατανοήσουν κύρια θέματα στην ιστορία της ιατρικής και διακρίνουν υποπεριόδους αυτής της ιστορίας.
- Τοποθετούν ζητήματα που σχετίζονται με την αρχαία, μεσαιωνική και σύγχρονη ιατρική στο κατάλληλο ιστορικό πλαίσιο.
- Ασχολούνται κριτικά με την ιστοριογραφία της ιστορίας της ιατρικής, δείχνοντας επίγνωση της αμφισβητούμενης φύσης των ερμηνειών που προτείνουν οι μελετητές.
- Συνδέουν την ιστορία της ιατρικής με την ιστορία της επιστήμης και την ιστορία της τεχνολογίας.
- Αναπτύσσουν ένα εξειδικευμένο ενδιαφέρον για την ιστορία της ιατρικής και τις διασυνδέσεις μεταξύ της ιατρικής και της κοινωνίας.
- Γνωρίζουν να αξιοποιούν τις τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών για την υποστήριξη της έρευνας και της διδασκαλίας στην ιστορία της ιατρικής.

3. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Εισαγωγή. Η ιατρική στην αρχαία Βαβυλωνία, την Αίγυπτο και την προκλασική Ελλάδα.
2. Ο Ιπποκράτης και η γένεση της ορθολογικής ιατρικής στην κλασική Ελλάδα.
3. Από τον Ιπποκράτη στον Γαληνό: Η εξέλιξη της ιατρικής κατά την ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο.
4. Η πρόσληψη της αρχαίας ιατρικής στους μέσους χρόνους. Βυζαντινή ιατρική μεταξύ παράδοσης και καινοτομίας.
5. Οι μεταφράσεις ιατρικών έργων από τα ελληνικά στα αραβικά και από τα αραβικά στα λατινικά. Η γένεση της μεσαιωνικής ισλαμικής ιατρικής παράδοσης. Οι πρώτες ιατρικές σχολές στην Δυτική Ευρώπη και το πέρασμα από τον μεσαίωνα στην Αναγέννηση.
6. Τόποι ίασης: Από τα αρχαία Ασκληπιεία στα μεσαιωνικά νοσοκομεία.
7. Η ιατρική στους Νεότερους Χρόνους: 17^{ος} και 18^{ος} αιώνας.
8. Η ιατρική στους Νεότερους Χρόνους: 19^{ος} αιώνας.
9. Η ιατρική στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα.
10. Η μεταπολεμική περίοδος.
11. Η ανάπτυξη της βιοϊατρικής έρευνας.
12. Η ιστορία της ιατρικής στη νεότερη Ελλάδα.
13. Τελική συζήτηση για τις εργασίες των φοιτητριών και των φοιτητών και, ευρύτερα, για το περιεχόμενο του μαθήματος.

4. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ & ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Στην τάξη
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής τάξης (eClass)

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος εργασίας εξαμήνου
Θα αξιοποιηθεί η πλατφόρμα e-Class για την αμεσότερη επικοινωνία με τις φοιτήτριες και τους φοιτητές καθώς και για την ανάρτηση βιβλιογραφικού υλικού. Κατά τη διάρκεια του μαθήματος θα αξιοποιηθούν παρουσιάσεις με PowerPoint, χρήση οπτικοακουστικού υλικού από το διαδίκτυο και, ειδικότερα, από αποθετήρια ιστορικών πηγών. Επίσης, θα αξιοποιηθούν οι προσβάσιμες συλλογές και εκθέσεις του σημαίνοντος Ιδρύματος Wellcome Trust (https://wellcomecollection.org/), καθώς και συναφών θεσμών.		
	Σύνολο μαθήματος	137
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Εργασία με προαιρετική παρουσίαση (30%), ενεργή συμμετοχή στο μάθημα και τις συζητήσεις (20%), γραπτή τελική εξέταση (50%).	

5. ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Προτεινόμενα συγγράμματα

- Nutton, V. (2018). *Αρχαία Ιατρική*. Μτφρ. Α. Μαυρουδής και Ε. Καπράρα. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Acherknecht, E. H. (1998). *Ιστορία της Ιατρικής*. Μτφρ. Β. Πασχάλης, Γ. Ηλιάδης και Β. Καρατζούλης. Αθήνα: Εκδόσεις Μαραθιά. [πρώτη έκδοση: κεφ.1-19 1982 / κεφ.20-22 1992].
- Landecker, H. (2017). *Η καλλιέργεια της ζωής στο εργαστήριο: Πώς τα κύτταρα έγιναν τεχνολογία*, Μτφρ. Ε. Τόμπορη, Εκδόσεις Angelus Novus.

Πέραν των συγγραμμάτων, οι φοιτήτριες και οι φοιτητές θα έχουν πρόσβαση σε επιπλέον υλικό (βιβλιογραφία, κείμενα πηγών και οπτικοακουστικό υλικό) στη σελίδα του μαθήματος στο eClass.

Επιπλέον βιβλιογραφία

- Bouras-Vallianatos, P. (2020). *Innovation in Byzantine medicine: the writings of John Zacharias Aktouarios (c.1275-c.1330)*. Oxford: Oxford University Press.
- Bynum, W. F., Hardy, A., Jacyna, S., Lawrence, S., και Tansey E. M. (2006). *The Western Medical Tradition, 1800–2000*. Cambridge/New York: Cambridge University Press.
- Conrad, L. et al. (1995). *The Western medical tradition: 800 BC to AD 1800*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hannaway, C. (ed). (2008). *Biomedicine in the Twentieth Century: Practices, Policies, and Politics*. Amsterdam: IOS Press.
- Pormann, P. και Savage-Smith, E. (2007). *Medieval Islamic Medicine*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Porter, R. (1999). *The Greatest Benefit to Mankind, A Medical History of Humanity from Antiquity to the present*. London: Fontana Press.
- Sturdy, S. (2013). *Medicine, Health and the Public Sphere in Britain, 1600-2000*. London: Routledge.